

Smiljana Narančić Kovač

Marija Andracka

Učiteljska akademija Sveučilišta u Zagrebu

DJEČJE PUČKE PJESMICE U SVEUČILIŠNOJ NASTAVI ENGLESKOGA IZGOVORA

Stručni članak. Primljen 7. 4. 1999.

UDK 378.147:398.831:802.0-4

(izobrazba nastavnika, podučavanje izgovora, dječje pučke pjesmice)

Članak je o uvođenju dječjih pučkih pjesmica u sveučilišnu nastavu izgovora u engleskome kao stranom jeziku, osobito kada je riječ o budućim nastavnicima. Osobitosti dječjih pučkih pjesmica analiziraju se u vezi s izgovornim elementima i svojstvima vezanoga govora. Utvrđeno je da su dječje pučke pjesmice prikladne za uvježbavanje ritmičkih obrazaca, pri čemu valja imati na umu razlike u obrascima za pjesmice i za vezani govor. Pjesmice ne pomažu razumijevanju intonacijskih obrazaca. Ipak, njihova je uloga neprocjenjiva za vježbanje vezivanja, elizije suglasnika, slabih oblika te izgovora pojedinih glasova u njihovu fonološkom kontekstu. Navedeni su mnogi primjeri. Dječje pučke pjesmice pružaju prirodan kontekst za višekratno ponavljanje onoga elementa koji se uvježbava. Osim toga, uvođenjem dječjih pučkih pjesmica u sveučilišnu nastavu za izobrazbu učitelja, studenti se upoznaju s bogatstvom usmenoga naslijeđa u engleskome jeziku i dobivaju materijale prikladne za svoj budući rad s djecom.

Na nastavničkim smjerovima studija engleskoga jezika izgovor zauzima sve važnije mjesto. Razlog je dvojak. S jedne strane, općenito u nastavi stranih jezika jača svijest o važnosti izgovora, i to ne samo zbog apstraktne potrebe da se “dobro govori”, nego i zato što osobitosti vezanoga govora imaju važnu ulogu u prijenosu značenja poruka, osobito u engleskome jeziku. Tako, pogriješke u izgovoru mogu kao posljedicu imati “uvredu slušača, nesporazum, potpuno slušačevo nerazumijevanje, ili će slušač, iscrpljen naporom koji je uložio pokušavajući protumačiti što smo mu htjeli reći, odustati od nas i započeti razgovarati s nekim drugim. Što i nisu baš sjajni izgledi!” (Ponsonby, 1987: viii). Naime, od sedamdesetih godina, kada u nastavi stranih jezika počinje prevlast komunikacijskog pristupa, “zahtjev savršenog izgovora zamijenjen je zahtjevom da se učenik osjeća nesputano i lagodno i da po potrebi spontano komunicira na stranom jeziku” (Horga, 1993: 56). Ta se situacija sada mijenja. I dalje su prisutne prednosti komunikacijskog pristupa: opušteniji pristup učenju jezika koji težište stavlja na autentičnost, povezanost sa stvarnim životom i prirodnost, ali sada tečnost nije više bezuvjetno važnija od točnosti, osobito ne od točnosti pri govoru.

S druge strane, engleski kao strani jezik djeca sada vrlo često počinju učiti u ranoj školskoj, pa čak i predškolskoj dobi. Poznato je da su tada osobito osjetljiva za usvajanje ispravnoga izgovora stranoga jezika, ako imaju dobar model. To mora biti prije svega nastavnik koji i sam pravilno govori (Prebeg-Vilke, 1991: 159). Stoga se tijekom studija mora za to primjereno pripremiti.

U ovom se članku bavimo onim govornim mikrovještinama koje su povezane s podučavanjem izgovora, a to su, prema H. Douglas Brownovoj razdiobi vještina što ih u

nastavi engleskoga kao stranoga jezika valja usvojiti, a relevantne su za govornu komunikaciju, ove: sposobnost izgovornoga razlikovanja engleskih fonema i alofonskih varijanti, izgovor engleskih obrazaca naglašavanja, izgovor riječi u naglašenom i nenaglašenom položaju, usvajanje ritmičkih struktura i intonacijskih modela, te izgovor reduciranih oblika riječi i fraza (Brown, 1994: 257). Dakako, za nas su sve te vještine relevantne u kontekstu vezanoga govora, a ne izolirane.

Kao što kaže Rita Wong u knjizi *Teaching Pronunciation: Focus on English Rhythm and Intonation* (1987), danas se o govoru misli kako je način na koji su glasovi usustavljeni važniji nego sami izolirani glasovi. Pritom, za izvorne govornike engleskoga jezika ritam i intonacija imaju najvažniju ulogu u govornoj komunikaciji, pa zaslužuju prioritet i u podučavanju izgovora (cit. prema Brown, 1994: 259). To znači da ritam i intonacija ne samo da nose poruke važne za razumijevanje, nego i značajno utječu na druge elemente vezanoga govora u engleskom jeziku, kao što su promjene do kojih dolazi u nenaglašenim slogovima, povezivanje riječi u tonske cjeline, spajanje riječi i glasovne promjene koje zbog toga nastaju, primjerice elizija (izostavljanje) nekih suglasnika. Osim toga, osobito o izgovoru nenaglašenih oblika nema čvrstih pravila, pa su moguće bitne varijacije, a i izgovor se naglašenih slogova razlikuje unutar govorne fraze, ovisno o mjestu i stupnju istaknutosti koji im pripada zbog značenja i smisla same poruke (Brazil, 1994: 26; Brown: 1990: 47–48).

Želimo li razviti sposobnost razumijevanja i govornu kompetenciju blisku onoj izvornoga govornika, nužno je da se u nastavi nama ovdje zanimljivih govornih mikrovještina usmjerimo na izvorne materijale namijenjene izvornim govornicima. Naime, već je uočena opasnost u tome da se strancima često, pa i u tečajevima izgovora, nudi modificirani model u kojem se riječi, pa i takozvani slabi oblici jasnije izgovaraju. Takav govor Gillian Brown zove *slow colloquial English*, a to je “model govornoga engleskoga jezika koji izvorni govornici nikad ne rabe kad razgovaraju s izvornim govornicima. On se rabi isključivo u govoru strancima” (1990: 46).

Danas za podučavanje engleskoga jezika u bilo kojoj dobi, od petogodišnje djece do odraslih osoba, ima mnogo izvornih audiomaterijala i videomaterijala. Međutim, odviše često premotavanje trake monotono je i može brzo postati dosadno, a materijali su malokad posebno razrađeni za uvježbavanje izgovora. Osim toga, s audiosnimkom ili videosnimkom ne može se uspostaviti komunikacija: slušanje je najčešće receptivna aktivnost, a osobito djeca najbolje uče aktivnim sudjelovanjem, pogotovo ako se pri tome mogu kretati (Rijavec, 1993: 149–150).

Zato su za uvježbavanje nekih elemenata izgovora prikladni autentični materijali, poput pučkih dječjih pjesmica i brojalica (za kriterije odabira usp. Štokić, 1993: 166), koje se lako mogu naći na audiosnimkama i videosnimkama, a istodobno se mogu više puta ponavljati, bez opasnosti od zamora i dosade. Sreća je da ih u engleskoj tradiciji ima uistinu mnogo. Kada su pjesmice još i uglazbljene, što je često, a osobito ako su popraćene pokretima (tzv. *action rhymes*), još su prikladnije za našu svrhu (usp.: Brewster i dr., 1991: 175–176). Uz pjesmice i slušanje lako postaje aktivno, jer se uz njih može plesati, pljeskati, skakutati, čak i zapjevati.

Dakle, kao što su primjerene za nastavu s djecom, pučke dječje pjesmice prikladne su i za rad sa studentima. Naime, iskustvo govori da se i njihova motivacija povećava kada se mogu kretati i igrati (čim prevladaju nelagodu kao odrasle osobe, što je također važan korak za buduće učitelje). Ponavljanje strukturiranog teksta svrhovitije je nego ponavljanja pri uvježbavanju izgovora, kakva najčešće nude i predviđaju sada već brojni tečajevi izgovora za napredne govornike engleskoga jezika. Osim toga, susret s mnogim pjesmicama i brojalicama tijekom studija budućim učiteljima daje pregršt materijala kojima će se oni kasnije spontano i često moći koristiti u radu s djecom u osnovnoj školi, i to ne samo za uvježbavanje izgovora, a isto tako će im na nenametljiv i zanimljiv način približiti neke elemente

anglosaksonske kulture i civilizacije koji su često u našim školama zanemareni. Dakako, izgovor se na studiju engleskoga jezika ne može uvježbavati samo na takvim materijalima. Oni moraju biti dopuna sustavnog bavljenja svojstvima govornoga diskursa, ali su, po našem mišljenju, vrlo važna dopuna.

Izvorne pučke pjesmice načelno se odlikuju nekim izgovornim svojstvima koja ih čine vrlo pogodnima za uvježbavanje elemenata engleskoga izgovora. Treba, međutim, imati na umu da su neka njihova svojstva ujedno i ograničenja zbog kojih ne mogu poslužiti za uvježbavanje svih elemenata vezanoga govora. Pritom prije svega mislimo na njihovu izraženu ritmičnost, s jedne strane, te na nedostatak intonacijskih modela, s druge strane. Zato pjesmice neće pomoći pri usvajanju bogatstva intonacijskoga sustava engleskoga jezika i svih njegovih suptilnosti, pa ni u osvješćivanju ili uvježbavanju pojava koje su s intonacijom usko povezane, kao što je, primjerice, činjenica da unutar jedne tonske cjeline obično najveći teret nosi onaj naglašeni slog na kojemu se intonacijska promjena i smjestila, tj. tonika (*tonic*). Tu, za uvježbavanje tonike ili njezina premještanja unutar fraze, mogu, doduše, pomoći takozvane brzalice (*tongue twisters*) poput *She sells sea shells on the sea shore. The shells she sells are real sea-shore shells, I'm sure.* ili *Peter Piper picked a peck of pickled pepper. If Peter Piper picked a peck of pickled pepper, where's the peck of pickled pepper Peter Piper picked?* ili *How much wood would a woodchuck chuck if a woodchuck could chuck wood?* Međutim, to nisu pučke pjesmice u pravome smislu riječi, pa stoga i nisu predmet ovoga članka.

Pjesmice se mogu, tomu nasuprot, dakle rabiti za uvježbavanje svih navedenih aspekata govornih mikrovještina koje su ranije spomenute, osim intonacije.

Ritmičnost engleskoga govornoga diskursa, kao jedno od njegovih najvažnijih svojstava, sastoji se od toga da je obično unutar jedne govorne cjeline približno pravilan ritam pojavljivanja naglašenih slogova, a ta činjenica bitno utječe na izgovor nenaglašenih slogova unutar fraze. Pjesmice su izrazito ritmične, one gotovo da su sam ritam. Međutim, razlike među njima vrlo su važne; govorni se diskurs sastoji od fraza nejednake duljine, za razliku od pjesmica, u kojima je ritam podređen stihu, pa dolazi često do promjena u izgovoru do kojih u vezanome govoru nipošto ne bi došlo. Jednak ritam proteže se u pjesmicama na cijeli tekst, a u vezanome govoru ritam se mijenja prema potrebi značenja poruke. Nadalje, u pjesmici ritam diktira raspored naglašenih i nenaglašenih slogova, dok je u vezanome govoru predvidivo koji slogovi mogu biti naglašeni, a koji ne mogu. Na primjer, u pjesmici

Jack and Jill went up the hill
To fetch a pail of wa-ter.
Jack fell down and broke his crown
And Jill came tumbling af-ter. *

u riječima *water* i *after* zbog ritma dolaze po dva naglašena sloga, što u vezanome govoru gotovo uopće nije zamislivo, a mijenja se i kakvoća sada naglašenoga sloga *ter* u *water* i *after* – oni nisu više /ə/, nego /ɜ:/. Naglašena je riječ *up*, a ne *went*, kao što bi to bilo u vezanome govoru, pa se čuje /wənt/, umjesto /went/. U vezanome bi govoru naglašene bile i riječi *fell* i *came*, a ovdje su u pozadini. U radu s djecom, pjesmica će pomoći u razvijanju osjećaja za ritam, a u radu sa studentima, osim toga, valja upozoriti na promjene u naglašavanju, pa će oni, ujedno, osvijestiti važna svojstva govornoga diskursa koja proizlaze iz ritma, a strancima često čine probleme, i lakše prihvatiti ideju redukcije nenaglašenih oblika. Oni bi, osim toga,

---

*Pjesmice su preuzete iz dviju zbirki, Lobelove i Rackhamove, koje navodimo u popisu literature na kraju ovoga članka.

trebali biti svjesni i načelne razlike između prirodnog ritma vezanoga govora i zapravo umjetnoga ritma pjesmice.

Još je jedna pojava povezana za diktat ritma u pjesmicama; u njima se često pojavljuju planirane stanke, što nije slučaj u vezanom govoru. Na primjer, u pjesmici

Three blind mice, (stanka)
 Three blind mice, (stanka)
 See how they run! (stanka)
 See how they run! (stanka)

They all ran after the farmer's wife,
 Who ct off their tails with a carving-knife;
 Did you ever see such a thing in your life
 As three blind mice? (stanka)

stanka "čuva" mjesto nepostojećem naglašenom slogu, a u vezanome govoru ima sasvim drugačiju svrhu. Stanka, kao i naglašeni slog, ima svoj prostor u izričaju, a pojavljuje se uglavnom tamo gdje u pisanom tekstu nalazimo interpunkcijske znakove i između tonskih cjelina.

I u pjesmicama i u vezanome govoru nenaglašeni su slogovi "stisnuti" između naglašenih, da bi time omogućili ravnomjeran ritam. Zbog toga, kao i zbog činjenice da je u govoru ritam usmjeren na naglašene slogove, a ne riječi, nastaju pojave koje su karakteristične upravo za engleski jezik. To su vezivanje (*linking*), elizija suglasnika i slabi, nenaglašeni oblici (*weak forms*) u kojima se reduciraju samoglasnici. Govor, drugim riječima, ne percipiramo kao niz glasova koje možemo rastaviti na riječi, nego je mnogo važnije identificirati istaknute slogove ili riječi te njihovo mjesto u cijelome izričaju.

Vezivanje se sastoji od toga da se u brzome govoru granica između riječi često pomiče, da se minimalizira ili čak nestaje (Ponsonby, 1987: 44). Tako kada riječ počinje samoglasnikom, suglasnik se na kraju prethodne riječi njemu pridružuje i izgovara kao da je on prvi glas; tako se na primjer pri spajanju riječi *run* i *after* u pjesmici *Three blind mice* čuje zapravo *ru|nafter*, *cut_off* kao *cu|toff*, a *with_a* kao *wi|tha*. Ako se, pak, na kraju jedne riječi i na početku sljedeće nalaze samoglasnici, između njih se pojavljuje /*ə*/, /*ʌ*/ ili /*ɪ*/, ovisno o glasovnom kontekstu, npr. u:

A dillar, a dollar,
 A ten o'clock scholar,
 What makes you come so soon?
 You used to come at ten o'clock,
 But now you come at noon.

čujemo *a dilla/ə/a dolla/ə/la ten...*, a u:

Trot, trot, trot,
 Go and never stop.
 Trudge along, my little pony,
 Where 'tis rough and where 'tis stony.
 Go and never stop,
 Trot, trot, trot.

čujemo *gol/ə/and never stop*. Slično, npr. u *Three blind mice* čujemo *They/ə/all* umjesto samo */eɪ/* na kraju riječi *they*, a *a you_ever* izgovaramo *you/ə/ever*. U *Cobbler, cobbler*, koju niže

navodimo, čuje se *My toel^w/is*, a u *Diddle, diddle, dumpling One shoel^w/off and one shoel^w/on*:

Diddle diddle dumpling, my son John
Went to bed with his trousers on,
One shoe off and one shoe on,
Diddle diddle dumpling, my son John.

Vrlo često u prirodnome kolokvijalnome govoru dolazi do elizije suglasnika, najčešće na kraju sloga (Brown, 1990: 66). Kada se isti glas pojavljuje na kraju jedne riječi i na početku sljedeće, obično se izgovara kao jedan glas, a ne kao dva odvojena glasa, kako bi ritam govora mogao teći prirodno. Na primjer, predzadnji stih u *A dillar, a dollar* postaje *You use/t/ o come a/t/en o 'clock*; *Trot, trot, trot* postaje *Tro/t/ro/t/rot*, a *a went to u* pjesmici *Doctor Foster went to Glo'ster* postaje *wen/t/o*:

Doctor Foster wen(t) to Glo'ster
In a shower of rain;
He stepped in a puddle, right up to his middle,
And never went there again.

Ili pak *past two* postaje *pas/t/wo* u pjesmici *Cobbler, cobbler*:

Cobbler, cobbler, mend my shoe,
Get it done by half pas(t) two.
'cause my toe is peeping through,
Cobbler, cobbler, mend my shoe.

Slično, u pjesmicama se uočava i inače česta elizija okluziva /t/ i /d/, ali i drugih suglasnika na kraju riječi, osobito kada se takav glas nađe na kraju naglašenoga sloga za kojim slijedi drugi naglašeni slog koji počinje suglasnikom, ili kada se nađe između drugih dvaju suglasnika. Često se tada ne radi o potpunoj eliziji, nego se za glas koji se izostavlja govorni organi pripreme, ali se on ne artikulira (od njega najčešće ostane samo *glottal stop*), nego se prijede na prvi glas sljedećega sloga (Ponsonby, 1987: 88). Evo nekih primjera iz već navedenih pjesmica: *Went u(p) the hill*, *Ja(ck) fell down*, and *bro(k)e his crown*, *Three blin(d) mice*, *right u(p) to his middle*, and *never wen(t) there again*, *Men(d) my shoe*, *Get i(t) done*. Pjesmica

Old King Cole
Was a merry old soul,
And a merry old soul was he;
He called for his pipe,
And he called for his bowl,
And he called for his fiddlers three.

Now every fiddler, he had a fiddle,
And a very fine fiddle had he;
Twee tweedle dee, tweedle dee, went the fiddlers.
Oh, there's none so rare,
As can compare
With King Cole and his fiddlers three.

prava je riznica primjera za vezivanje riječi i eliziju suglasnika:

Ol(d) Kin(g) Cole
 Wa|s_a merry/|/ol(d) soul,
 An|d_a merry/|/ol(d) soul was he;
 He calle(d) for his pipe,
 And he calle(d) for his bowl,
 And he calle(d) for his fiddlers three.

Now/~/every fiddler, he ha|d_a fiddle,
 An|d_a very fine fiddle had he...

Do elizije ili redukcije samoglasnika dolazi u nenaglašenim slogovima ili riječima, i to ponajviše u takozvanim slabim oblicima. Riječ je o tome da se samoglasnici zbog brzine govora i ritma engleskoga jezika reduciraju najčešće na *schwa* /ə/ ili koji drugi opušteni (kratki) samoglasnik, npr. /ʌ/, ili čak potpuno iščezavaju. Neke su riječi svojom funkcijom u jeziku predodređene da budu nenaglašene. To su tzv. gramatičke riječi – pomoćni glagoli, prijedlozi, veznici, zamjenice i članovi (usp., npr., Gimson, 1970: 264–265). Slabi oblici katkad gube i suglasnike (npr. /h/ u *him*). Pjesmice su, ponovno zbog svoga specifičnog ritma, vrlo dobar materijal za vježbanje ovih nenaglašenih oblika. Dobri su primjeri:

Little Tom Tucker,
 Sings <fo(r)> <hi(s)> supper;
 What <sh(a)ll> we give <(h)im>?
 White bread <(a)n(d)> butter.
 How <w(i)ll> <(h)e> cut it,
 Without <a> knife?
 How <w(i)ll> <(h)e> marry
 Without <a> wife?

<Fo(r)> want <of> <a> nail, <the> shoe <w(a)s> lost,
 <Fo(r)> want <of> <the> shoe, <the> horse <w(a)s> lost,
 <Fo(r)> want <of> <a> horse, <the> rider <w(a)s> lost,
 <Fo(r)> want <of> <a> rider, <the> battle <w(a)s> lost,
 <Fo(r)> want <of> <the> battle, <the> kingdom <w(a)s> lost,
 And all <fo(r)> <the> want <of> <a> horseshoe nail.

Pučke pjesmice mogu biti korisne i pri uvježbavanju kontrahiranih izričaja u *wh* pitanjima poput, recimo, *What is* što se u vezanome govoru redovito izgovara kao *What's* ili *Where are you...*, kao /'wɛə'əju/ ili /wə'a:ju/. To je važno spomenuti jer pjesmice, iako primjeri u njima nisu brojni, mogu pomoći pri automatiziranju pravilnoga izgovora. U našim se školama, naime, povremeno događa da se od učenika zahtijeva izgovor u kojemu nema slabih oblika. Evo jednog primjera koji može biti koristan:

“Where are you going to, my pretty maid?”
 “I’m going a-milking, sir,” she said.

“May I go with you, my pretty maid?”
 “You’re kindly welcome, sir,” she said.

“What is your father, my pretty maid?”
 “My father’s a farmer, sir,” she said.

“What is your fortune, my pretty maid?”
 “My face is my fortune, sir,” she said.

“Then I can’t marry you, my pretty maid!”
 “Nobody asked you, sir,” she said.

Ovdje se može navesti i pojava da se glasovi u kolokvijalnome govoru asimiliraju na granici riječi, kao što je to, na primjer, u *Twinkle, twinkle, little star, how I wonder what you are...*, gdje se *what you* čuje kao /wɒtʃ ju/.

Napokon, pjesmice su nezamjenjive pri uvježbavanju pojedinih glasova fonološkoga sustava engleskoga jezika, koji se uglavnom razlikuju od hrvatskih glasova. Držimo da pojedine glasove treba dobro uvježbati, osobito budući učitelji engleskoga jezika. To je, međutim, nužno činiti tako da se uvijek uzima u obzir neposredan glasovni kontekst, odnosno pojedini se glasovi ne mogu uvježbavati izolirano, kao što se to činilo za vladavine audiolingvalne metode i raznih biheviorističkih metodoloških varijanti. Izgovor je bio obvezatan dio učenja engleskoga jezika, a na jezik se gledalo kao na hijerarhiju međusobno povezanih struktura u koje je osnovica artikulacija fonema. Stoga su se u podučavanju izgovora koristile vježbe ponavljanja izoliranih glasova, potom kratkih izoliranih riječi te napokon kratkih izoliranih rečenica, uz objašnjenja iz artikulacijske fonetike.

Tehnike kojima se danas koristimo u nastavi mogu se podijeliti na dvije grupe. U prvoj su grupi tehnike koje kreću od dna prema vrhu (*bottom-up*), tj. od glasova, preko riječi, gramatičkih odnosa i značenja prema konačnoj poruci. Kod takvih je tehnika težište na glasovima, riječima, intonaciji, gramatičkim strukturama. Nasuprot tome, u drugoj su grupi tehnike koje idu od vrha prema dnu (*top-down*), oslanjaju se na prethodna znanja i bave se, među ostalim, globalnim razumijevanjem i interpretacijom teksta (usp.: Brown, 1994: 246). Prilikom uvježbavanja izgovora pojedinih glasova služimo se isključivo prvim tehnikama, promatrajući glasove uvijek unutar više strukture, tonske cjeline, jer uvježbavanje izoliranih glasova nikada neće dati tako dobre rezultate kao njihovo uvježbavanje u situacijama što sličnijim govoru izvornih govornika.

Pjesmice su se upravo u izgovoru pojedinih glasova pokazale vrlo korisnima zato što je u njima izrazito često koncentrirano ponavljanje pojedinih glasova kakvo u spontanome vezanome govoru malokad nalazimo.

Navest ćemo samo nekoliko primjera:

Za uvježbavanje glasa /t/, koji ima različito mjesto artikulacije u usporedbi s hrvatskim /t/, možemo upotrijebiti pjesmicu zagonetku *Thomas-a-Tattamus*. Ona je prikladna i za podsjećanje na to da se suglasnički skup -th- pokatkad čita kao /t/, kao što je to slučaj u riječima *Thomas*, ili *Thames*:

Thomas-a-Tattamus took two T’s
 To tie two tups to two tall trees.
 To frighten the terrible Thomas-a-Tattamus
 Tell me how many T’s there are in all that.

Za /d/, s kojim je situacija slična (jer se /t/ i /d/ u engleskom jeziku artikuliraju na različitom mjestu nego u hrvatskome), zgodna je pjesmica

Cock-a-doodle-doo!
 My dame has lost her shoe;
 My master's lost his fiddling-stick,
 And don't know what to do.

Cock-a-doodle-do!
 What is my dame to do?
 Till master finds his fiddling-stick,
 She'll dance without her shoe.

Okkluzivi /b/, /p/, /t/ i /k/ pojavljuju se uz glasove /f/ i /v/ u pjesmici *Pat-a-cake, pat-a-cake*, koja je poticajna jer se uz nju igra pljeskanjem dlanovima u paru:

Pat-a-cake, pat-a-cake,
 Baker's man.
 Bake me a cake
 As fast as you can.
 Pat it and prick it
 And mark it with B.
 Put it in the oven,
 For baby and me.

Glas /w/ osobito je važan za engleski jezik. Pjesmica *One man went to mow* idealna je za vježbu, jer osim riječi koje u izgovoru imaju /w/, bilo da slovo postoji u pisanome obliku riječi (*went*), bilo da ga nema (*one*), ona sadrži riječi u kojima se pojavljuje slovo "w", ali se /w/ ne izgovara, kao što su *mo(w)* i *meado(w)*, gdje na kraju riječi izgovaramo dvoglas /əʊ/, ili riječ *t(w)o*, koju izgovaramo /tu/. Osim toga, pojavljuje se i /w/ koji dolazi samo zbog vezivanja riječi, npr.: *mow_a meadow* postaje *mow^w/a meadow*.

One man went to mow,
 Went to mow a meadow,
 One man and his dog,
 Went to mow a meadow.

Two men went to mow,
 Went to mow a meadow,
 Two men, one man and his dog,
 Went to mow a meadow. itd.

U engleskome je jeziku vrlo važan i glas *schwa* /ə/, koji se, kao što je već rečeno, pojavljuje uvijek samo u nenaglašenim slogovima. Jedna od pjesmica u kojoj se taj glas češće pojavljuje jest *One potato, two potato*, uz koju se također može igrati rukama u paru.

One potato, two potato, three potato, four,
 Five potato, six potato, seven potato, more.

Neki glasovi engleskoga jezika, poput /θ/ i /ð/, posebno su problematični za mnoge govornike hrvatskoga jezika jer u njemu nema takvih glasova. Oni se mogu uvježbati uz ovu pjesmicu:

When the wind is in the east,
 'Tis neither good for man nor for beast;
 When the wind is in the north,
 The skillful fisher goes not forth;
 When the wind is in the south,
 It blows the bait in the fishes' mouth;
 When the wind is in the west,
 Then 'tis at the very best.

Još jedan glas koji može biti težak za izgovor izvornim govornicima hrvatskoga jezika jest /ŋ/. Evo primjera pjesmica koje mogu poslužiti za vježbanje njegova izgovora:

Ride a cock-horse to Banbury Cross,
 To see a fine lady upon a white horse;
 With rings on her fingers and bells on her toes,
 She shall have music wherever she goes.

 Sing, sing, what shall I sing?
 The cat's run off with the pudding-bag string!
 Do, do, what shall I do?
 The cat has bitten it quite in two.

 Sing a song of sixpence,
 A pocket full of rye;
 Four and twenty blackbirds
 Baked in a pie;

When the pie was open'd,
 The birds began to sing;
 Was not that a dainty dish,
 To set before a king?

The king was in his counting-house
 Counting out his money;
 The queen was in the parlour
 Eating bread and honey;

The maid was in the garden
 Hanging out the clothes,
 There came a little blackbird,
 And snapped off her nose.

Izgovor glasova /l/ i /r/ u engleskome je jeziku drukčiji nego u hrvatskome, a postoje mnoge pjesmice koje su prikladne za njihovo uvježbavanje. Osobito je zanimljiv glas /l/, sa svoja dva alofona, *dark* /l/ na kraju riječi i ispred suglasnika, i *clear* /l/ ispred samoglasnika. Tako se u pjesmici

Hush-a-bye, baby, on the tree top;
 When the wind blows, the cradle will rock;
 When the bough breaks, the cradle will fall;
 Down will come baby, and cradle, and all.

u riječima *cradle, will, fall* i *all* pojavljuje *dark /ɹ/*, dok u riječi *blow* nalazimo *clear /l/*. Prikladna je i već spomenuta pjesmica *Old King Cole* u kojoj su primjeri za *dark /ɹ/* *old, Cole, soul, called, bowl, fiddle*, dok se *clear /l/* pojavljuje u riječi *fiddler*. Samo *clear /l/* pojavljuje se u pjesmici

Row, row, row your boat
 Gently down the stream;
 Merrily, merrily, merrily, merrily,
 Life is but a dream!

i to u riječima *gently, merrily* i *life*. U toj je pjesmici čest i glas */r/*.

Ovdje valja spomenuti da se *r* u određenim fonološkim kontekstima piše a ne izgovara (iza samoglasnika, na kraju riječi ili sloga), a katkad se, kao što je već spomenuto, pojavljuje u izgovoru zbog vezivanja. Za sve to su primjeri u pjesmici

One fo(r) sorrow
 Two fo(r) joy
 Three fo(r) 'a gi(r)l
 Fou(r) fo(r) 'a boy
 Five fo(r) silve(r)
 Six fo(r) gold
 Seven fo(r) 'a secret
 That is neve(r) to be told.

Samoglasnici su osobit problem, jer njihov izgovor u idealnoj situaciji, prilikom vježbanja izoliranih glasova bez konteksta, nije uvijek jednak izgovoru u brzome, kolokvijalnome govoru. Pjesmice su prikladan kontekst i za samoglasnike. Tako se za vježbanje glasa */ɹ/* te za razliku između */i/* i */i:/* mogu rabiti pjesmice:

Wee Willie Winkie runs through the town,
 Upstairs and downstairs in his nightgown,
 Rapping at the window, crying through the lock,
 Are the children in their beds,
 for now it's eight o'clock?

Ili:

See a pin and pick it up,
 All the day you'll have good luck;
 See a pin and let it lie,
 Bad luck you'll have all the day!

Ili:

Needles and pins, needles and pins,
 When a man marries his trouble begins.

Za vježbanje razlike među glasovima /e/, /æ/, /ʌ/, /ɑ:/, /ɒ/ i /ɔ:/ vrlo su korisne pjesmice poput ovih:

Hark, hark, the dogs bark,
The beggars are coming to town.
Some in rags, and some in tags,
And some in velvet gown.

Humpty Dumpty sat on a wall;
Humpty Dumpty had a great fall;
All the king's horses, and all the king's men
Cannot set Humpty Dumpty up again.

Pease-porridge hot,
Pease-porridge cold,
Pease-porridge in the pot,
Nine days old.
Some like it hot,
Some like it cold,
Some like it in the pot,
Nine days old.

Little Jack Horner,
Sat in a corner,
Eating a Christmas pie;
He put in his thumb,
And pulled out a plum,
And said, "what a good boy am I."

Razlika između /u:/ i /ʊ/ može se s uspjehom vježbati na pjesmici *The man in the wilderness*:

The man in the wilderness asked me
How many strawberries grew in the sea.
I answered him as I thought good,
As many as red herrings grew in the wood.

Samoglasnik koji se često pogrešno izgovara jest /ɜ:/. On je sličan glasu *schwa* ali može nositi naglašeni slog i izgovara se s mnogo više vibracije. Primjer pjesmice koja može poslužiti za vježbanje njegova izgovora jest:

Early to bed, and early to rise,
Makes a man healthy, wealthy and wise.

Dvoglasi se izgovaraju kao jedan slog, a to se katkad ističe i njihovom fonetskom transkripcijom (pišu se spojeno, kao jedan glas). U brzome govoru, osobito kada se nalaze u nenaglašenome dijelu izričaja, oni se ne diftongiziraju, već se izgovaraju reducirano, kao jedan samoglasnik. Pjesmice ovdje također mogu biti korisne za njihovo uvježbavanje. Za

dvoglas /əʊ/ poslužiti će već spomenuta pjesmica *One man went to mow* ili pak zagonетка *Little Nancy Etticoat*:

Little Nancy Etticoat
In a white petticoat,
And a red nose.
The longer she stands
The shorter she grows.

Za dvoglas /aɪ/ i /eɪ/ također su prikladne već spomenute pjesmice *Pease-porridge hot*, ili *Hush-a-bye baby*:

Dvoglas /eə/ može se čuti u pjesmici *Mary, Mary, quite contrary*.

Mary, Mary, quite contrary,
How does your garden grow?
With cockle-shells, and silver bells,
And pretty maids all in a row.

Zaključak

Iz rečenoga možemo zaključiti da su pjesmice nezaobilazna dopuna kolegija izgovora u sklopu sveučilišne nastave za buduće nastavnike. Doduše, pučke dječje pjesmice načelno ne slijede intonacijske modele vezanoga govora, pa zato ne mogu poslužiti ni za njihovo uvježbavanje. Neprocjenljive su, međutim, za uvježbavanje mnogih drugih ključnih svojstava vezanoga govora na engleskome jeziku. Misli se, prije svega, na ona svojstva koja proistječu iz naglašene ritmičnosti govornoga diskursa engleskoga jezika, tj. izmjene naglašenih i nenaglašenih slogova, a to su vezivanje riječi, elizija suglasnika te slabi oblici. Također su nezamjenjive pri uvježbavanju pravilnoga izgovora pojedinih glasova u njihovu neposrednom fonološkom kontekstu. Nije zanemariv ni njihov motivacijski potencijal u radu sa svim dobnim skupinama, pa i s odraslima i studentima. Napokon, uvedu li se kao redovita dopuna, studentima se daje uvid u važnu sastavnicu tradicijskog kulturnog naslijeđa koja je često u nastavi engleskog kao stranoga jezika nepravedno zanemarena. Tom riznicom oni kasnije, kao učitelji engleskoga jezika, svoju nastavu mogu obogatiti i učiniti je zanimljivijom, raznovrsnijom i kreativnijom.

LITERATURA

- Arnold Lobel's Book of Mother Goose* (1987), Walker Books, London.
Brazil, D. (1994). *Pronunciation for Advanced Learners of English* (Teacher's Book), Cambridge University Press.
Brewster, J., Ellis, G., Girard, D. (1991). *The Primary English Teacher's Guide*, Penguin.
Brown, G. (1990). *Listening to Spoken English*, Longman, London & New York.
Brown, H. Douglas (1994). *Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy*, Prentice Hall Regents.

- Gimson, A. C. (1970). *An Introduction to the Pronunciation of English*, Edward Arnold.
- Horga, D. (1993). Fonetika i učenje stranih jezika. *Trenutak sadašnjosti u učenju jezika*, Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, Zagreb, str. 53–60.
- Mother Goose Nursery Rhymes* (1985), collected and illustrated by A. Rackham, (1913 – prvo izdanje, 1969 – rev. izdanje), Chancellor Press.
- Ponsonby, M. (1987). *How Now Brown Cow? – A course in the pronunciation of English*, Prentice-Hall International.
- Prebeg-Vilke, M. (1991). *Vaše dijete i jezik*, Školska knjiga, Zagreb.
- Rijavec, Maja (1993). Fitting the Syllabus and Method to the Young Learner. *Children and Foreign Languages* (ur. M. Vilke i Y. Vrhovac), Filozofski fakultet, Zagreb, str. 147–152.
- Štokić, L. (1993). Music and Verses in Teaching English to Young Children. *Children and Foreign Languages* (ur. M. Vilke i Y. Vrhovac), Filozofski fakultet, Zagreb, str. 162–168.
- Wong, R. (1987). *Teaching Pronunciation: Focus on English Rhythm and Intonation*, Prentice Hall Regents.

NURSERY RHYMES IN EFL UNIVERSITY PRONUNCIATION COURSES

(teacher education, teaching pronunciation, nursery rhymes)

Summary

The article deals with the introduction of nursery rhymes into university EFL pronunciation courses, especially those for future English teachers. The properties of nursery rhymes have been analysed with respect to pronunciation and to the features of connected speech. It has been established that nursery rhymes are appropriate for practising rhythmic patterns bearing in mind the differences of the patterns in rhymes and in connected speech. Rhymes do not help in understanding intonational patterns. However, they are invaluable for practising linking, elision, weak forms and the pronunciation of individual sounds in their phonological context. Examples are amply given. Nursery rhymes lend themselves easily to repetition thus providing a natural situation for numerous repetitions of a particular feature. Besides, introducing nursery rhymes into teacher training courses keeps students informed about the lore of nursery rhymes in English and provides them with appropriate materials for their future work with children.